

Uwagi dotyczące dostępności narzędzi IT implementujących deliberacyjny model konsultacji publicznych

Jacek Zadrożny

Przygotowanie konsultacji publicznych:

1. Formularz rejestracji dla mieszkańca:

- Każdy element formularza (pole edycyjne, pole wyboru, pole opcji itd.) powinien mieć semantycznie przypisaną etykietę (LABEL);
- W wypadku bardziej rozbudowanych formularzy można, a czasem wręcz należy podzielić je na logiczne części, korzystając ze znaczników FIELDSET i LEGEND do ich opisanie;
- Stosując grafiki, należy zawsze pamiętać o ich funkcjonalnym opisie alternatywnym (atrybut ALT), a same grafiki muszą znajdować się w warstwie treściowej, a nie layoutu;
- Wszystkie elementy muszą być dostępne z poziomu klawiatury;
- W przypadku dynamicznie zmieniających się treści pod wpływem wybrania jakiegoś elementu lub zmiany jego wartości należy zapewnić odpowiedni sposób interakcji z oprogramowaniem użytkownika, szczególnie z oprogramowaniem asystującym;
- Zdecydowanie zalecamy stosowanie standardowych kontrolki HTML, a tylko wyjątkowo i po przetestowaniu – rozwiązań bardziej skomplikowanych;
- Przy haśle użytkownika nie wolno użyć kodu zabezpieczającego CAPTCHA wymagającego przepisania kodu z obrazka lub nagrania.

2. W przypadku wyboru sal na spotkanie należy w formularzu ogłoszenia o konsultacjach dodać elementy informacyjne na temat ich dostępności, wizualizowane zestandaryzowanymi ikonami:

- Dostęp dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich,
- Winda lub inne urządzenie do przemieszczania się pomiędzy poziomami,
- Pętla indukcyjna dla osób z aparatami słuchowymi.

Te pola muszą być obowiązkowe do zaznaczenia dla urzędnika. Brak zaznaczenia powinien być sygnalizowany ikoną z przekreśleniem, co będzie miało za zadanie zmotywować do szukania odpowiedniej sali.

3. Zgłoszenie do udziału w konsultacjach powinno zawierać listę koniecznych udogodnień do wyboru:

- Tłumacz języka migowego;
- Dostępność architektoniczna;
- Pętla indukcyjna;
- Materiały w brajlu;
- Materiały w druku powiększonym.

System powinien sprawdzać konflikty oczekiwań z wybraną salą i zaplanowanymi udogodnieniami. Błąd powinien być zgłaszany organizatorowi.

4. Materiały informacyjne:

Dyspozycje do ich przygotowania powinny zawierać listę kontrolną sprawdzającą dostępność.

Tekst:

- Sprawdź, czy w pliku znajduje się tekst z możliwością skopiowania fragmentu w inne miejsce (dotyczy przede wszystkim PDF);
- Sprawdź, czy tabele są odpowiednio przygotowane, a treść podzielona jest na mniejsze części za pomocą nagłówków;
- Sprawdź, czy elementy graficzne mają prawidłowe opisy alternatywne;
- Sprawdź, czy dodano tłumaczenie na język migowy.

Wideo:

- Sprawdź, czy dołączone są napisy dla osób niesłyszących;
- Sprawdź, czy dołączone jest tłumaczenie na język migowy;
- Sprawdź, czy dołączona jest audiodeskrpcja lub transkrypcja tekstowa;
- Sprawdź, czy nagrana mowa jest dobrze słyszalna na tle innych dźwięków.

Wideo może składać się tylko z obrazu bez dźwięku (animacja). Warto dodać taki typ materiału, wówczas lista będzie miała kształt:

- Sprawdź, czy dołączona jest audiodeskrpcja lub transkrypcja tekstowa.

Nagranie dźwiękowe:

- Sprawdź, czy dodano transkrypcję tekstową materiału;
- Sprawdź, czy dodano tłumaczenie na język migowy;
- Sprawdź, czy mowa jest dobrze słyszalna na tle innych dźwięków.

Fotografia, mapa, plan, schemat, infografika:

- Sprawdź, czy dodany jest prawidłowy tekst alternatywny.

Tutaj niezbędne będzie dodanie rozbudowanego podręcznika, w jaki sposób tworzyć tekst alternatywny.

5. Spotkania dyskusyjne:

Przy ich planowaniu należy wziąć pod uwagę m.in. to, że w przypadku uczestniczenia osoby niesłyszącej w dyskusji dodatkową osobą musi być tłumacz języka migowego. Jego zadaniem jest słuchanie wypowiedzi, tłumaczenie ich na język migowy i przekazywanie wypowiedzi osoby niesłyszącej. O dostosowaniu narzędzi IT do potrzeb uczestnictwa w debatach i ankiecie osób z niepełnosprawnościami więcej mowa w opisie realizacji konsultacji.

Realizacja konsultacji publicznych:

1. Materiały informacyjne:

- Broszura drukowana nie jest dostępna dla osób niewidomych, może być częściowo niedostępna dla osób słabowidzących, dyslektycznych, niepełnosprawnych intelektualnie i głuchych. Część problemów rozwiązuje forma elektroniczna, przygotowana w zgodzie z zasadami dostępności. Treść powinna być zaadaptowana – to znaczy przetłumaczona na język migowy, a tekst powinien być łatwy do czytania;
- Materiał zdjęciowy musi być uzupełniony o prawidłowe teksty alternatywne;
- Mapa jest kłopotliwa do udostępnienia dla osób niewidomych i słabowidzących. Rozwiązaniami są starannie przygotowane teksty alternatywne opisujące najważniejsze elementy mapy oraz mapy dotykowe (ang. Tactile graphics);
- Materiał wideo odtwarzany na żywo musi mieć przynajmniej audiodeskrpcję i napisy dla osób

nieślyszących. Dobrze jest, gdy zaopatrzony jest także w tłumaczenia na język migowy;

- Kolorowanie informacji jest akceptowalnym rozwiązaniem, ale pod warunkiem, że zapewniony będzie także inny sposób oznaczania (np. symbole, litery i inne elementy).

2. Podczas przesłuchania ekspertów w przypadku osób nieślyszących niezbędna jest obecność tłumacza języka migowego. Przesłuchanie powinno odbywać się w pomieszczeniu wyposażonym w pętlę indukcyjną.

- Do pliku dźwiękowego koniecznie należy dodać pełną transkrypcję tekstową;
- Do wideo należy dodać przynajmniej napisy i audiodeskrypcję, a dodatkowo także uzupełnić o tłumaczenia na język migowy.

3. Debaty:

- W przypadku uczestniczenia osoby nieślyszącej w dyskusji do materiału głosowego i wideo powinny być dodane odpowiednio: transkrypcja lub napisy i audiodeskrypcja oraz tłumaczenia na język migowy.
- Zadaniem tłumacza języka migowego jest słuchanie wypowiedzi, tłumaczenie ich na język migowy i przekazywanie wypowiedzi osoby nieślyszącej. Oznacza to też konieczność dodania funkcjonalności polegającej na wyświetlaniu okna z tłumaczem. Tłumacz może być usługą zewnętrzną (www.wideotlumacz.pl, TokTuTok itp.), więc warto przemyśleć sposób łatwego osadzania takich elementów w systemie.
- Wszystkie elementy sterujące, to znaczy przyciski do łączenia się z pokojem, włączania i wyłączania mikrofonu, zgłaszania chęci zabrania głosu, regulacji głośności mikrofonu i głośników muszą być dostępne z poziomu klawiatury oraz muszą mieć prawidłowe etykiety.
- Do sygnalizowania chęci zabrania głosu należy wykorzystać technologię ARIA, żeby użytkownicy czytników ekranu nie tracili tej informacji.
- Jeżeli zawartość tablicy będzie się zmieniać w trakcie debaty, trzeba wykorzystać w niej odpowiednie rozwiązania z technologii ARIA (aria-live). W ten sposób informacje nie umkną użytkownikom technologii asystujących.
- W przypadku zegara odmierzającego długość wypowiedzi można wykorzystać rozwiązanie, które zastosowano w Sejmie – na kilkanaście sekund przed końcem udzielonego czasu odzywa się sygnał dźwiękowy. Jeżeli takie rozwiązanie będzie wprowadzone, to trzeba zadbać także o alternatywny komunikat dla osób nieślyszących.
- Narzędzia speech-to-text (przekładanie zapisu głosowego na tekst) dla języka polskiego już istnieją, ale są rozwiązaniami komercyjnymi. W narzędziu można uwzględnić jakieś API, które pozwalałoby na łatwe podpięcie takiego narzędzia (np. Dragon).
- Chat jest dosyć kłopotliwą formą uczestnictwa dla osób niepełnosprawnych. Osoby niewidome często spotykają się z niedostępnymi rozwiązaniami, a reakcja jest dosyć wolna, więc wypowiedzi mogą być opóźnione. Podobny problem jest w wypadku osób nieślyszących, które słabo znają język polski i osób z niepełnosprawnością intelektualną. Część problemów może rozwiązać wątkowanie, jednak nie wszystkie. Wydaje się, że dla osób nieślyszących niezbędny będzie tłumacz języka migowego, a zatem – analogicznie jak w innych sytuacjach – trzeba przewidzieć API do osadzania tłumaczenia w interfejsie aplikacji. Sam chat musi spełniać wymagania dostępności WCAG 2.0, w tym w szczególności – dostępność z poziomu klawiatury.

4. Grafy:

Samodzielne wypełnienie grafu przez osobę niewidomą lub osobę z niepełnosprawnością

intelektualną może być trudne lub wręcz niemożliwe. W tym momencie, bez poznania kompletnej koncepcji grafu, trudno jest zaproponować konkretne rozwiązania. Automatyzacja procesu tworzenia grafu daje możliwość zaprojektowania także jego wersji tekstowej.

Graf jest szczególnie trudnym do transkrypcji elementem graficznym. Jeżeli system będzie wspierał tworzenie takiego grafu, to powinien mieć też zautomatyzowane metody transkrypcyjne.

5. Ankieta:

Musi istnieć możliwość dostępu do obu rodzajów ankiety: papierowej i elektronicznej. Papierowej wersji nie wypełni osoba niewidoma i bardzo słabowidząca, a elektronicznej – osoba niekorzystająca z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

W przypadku ankiet elektronicznych:

- każdy element ma swoją dowiązaną semantycznie etykietę;
- duże formularze podzielone na mniejsze części z ułatwioną nawigacją;
- obowiązkowe grupowanie elementów jednokrotnego wyboru (radio).

W wypadku ankiet papierowych (o ile będzie edytor):

- czcionka przynajmniej 14 pt, optymalnie – 16 pt;
- czcionka bezszeryfowa, przynajmniej średniej grubości (nie używać czcionek thin), unikać czcionek pochylonych.

Dla obu rodzajów:

- jasna instrukcja, co należy zrobić (wpisać, wstawić krzyżyk, skreślić itp.);
- instrukcja zgodnie z zasadami tekstu łatwego do czytania (można dodać przykłady).